

ТАВРІЙСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

Випуск 46

Херсон - 2006

Видається за рішенням Науково-координаційної ради Херсонської області Південного наукового центру Національної академії наук України, вченої ради Херсонського державного аграрного університету та Президії Української академії аграрних наук з 1996 року. Зареєстрований у ВАК України в 1997 році "С.-г. науки", перереєстрацію пройшов у червні 1999 року (постанова президії ВАК №1-05/7), у лютому 2000 року (№2-02/2) додатково "Економіка в сільському господарстві", та у травні 2000 року (№1-02/5) додатково "Будівельні конструкції, будівлі та споруди". Свідоцтво про державну реєстрацію ХС №250 від 16.10.2003 р.

Рекомендовано до друку вченою радою Херсонського державного аграрного університету 13.09.2006 року (протокол № 1).

Редакційна колегія:

Ушкаренко В.О.	д.с.-г.н., професор, академік УААН (головний редактор);
Коваленко В.П.	д.с.-г.н., професор, чл. кор. УААН (заст. головного редактора);
Морозов В.В.	к.с.-г.н., професор (заст. головного редактора);
Колесніков В.В.	к.с.-г.н., доцент (відповідальний редактор);
Андрусенко І.І.	д.с.-г.н., професор;
Арсан О.М.	д.б.н., професор;
Базалій В.В.	д.с.-г.н., професор;
Бойко М.Ф.	д.б.н., професор;
Ванцовський А.А.	к.с.-г.н., с.н.с;
Вовченко Б.О.	д.с.-г.н., професор;
Гамаюнова В.В.	д.с.-г.н., професор;
Данілін В.М.	д.е.н., професор;
Дебров В.В.	д.с.-г.н., професор;
Іванов В.О.	д.с.-г.н., професор;
Кудряшов В.П.	д.е.н., професор;
Лазер П.Н.	к.с.-г.н., доцент;
Лимар А.О.	д.с.-г.н., професор;
Мармуль Л.О.	д.е.н., професор;
Міхеев Є.К.	д.с.-г.н., професор;
Навроцька Л.Г.	к.ю.н., доцент;
Нежлукченко Т.І.	д.с.-г.н., професор;
Миколайчук Н.С.	д.е.н., професор;
Орлюк А.П.	д.б.н., професор;
Пелих В.Г.	д.с.-г.н., професор;
Пилипенко Ю.В.	к.б.н., доцент;
Соловійов І.О.	к.е.н., доцент;
Філіп'єв І.Д.	д.с.-г.н., професор;
Ходосовцев О.Є.	д.б.н., професор;
Червін І.І.	д.е.н., професор;
Шерман І.М.	д.с.-г.н., професор;
Євтушенко М.Ю.	д.б.н., професор, чл. кор. НАНУ

Таврійський науковий вісник: Збірник наукових праць ХДАУ. Вип.46. -Херсон: Айлант. 2006. -324 с.

У збірнику подаються результати наукових досліджень теоретичного та практичного характеру з різноманітних питань агропромислового комплексу. Розрахований на наукових працівників, аспірантів, магістрантів, викладачів вищих навчальних закладів та виробників, які працюють над вирішенням важливих питань у галузях агропромислового комплексу.

У світі накопичений значний досвід по стимулюванню інвестицій. Одним з найважливіших механізмів по залученню іноземних інвестицій у США є закордонні представництва, які сприяють надходженню капіталовкладень у той чи інший штат. Тільки, у Японії діє більш 40 подібних представництв. Програми по стимулюванню іноземних інвестицій в окремі штати країни передбачають: різні податкові пільги, субсидії, позики по ставкам нижче ринкових для інвестора, що здійснює чи будівництво модернізацію підприємства; сприяння професійному навчанню і зайнятості; удосконалювання транспортної мережі; устаткування ділянки під забудову; надання землі в безкоштовне користування; забезпечення інформацією потенційних інвесторів.

Основними умовами отримання коштів в багатьох випадках є особисті якості людини, яка вступає в діалог з потенційним інвестором, ступінь володіння нею технікою міжособистої комунікації. Необхідно не тільки знати про мотиви вкладання коштів, але особливо важливим є, озвучити, оформити в тексті пропозицій ті проблеми, що хвилюють інвесторів. Тому підприємствам, що зацікавлені в інвестиціях потрібно мати спеціалістів, що займаються залученням коштів для реалізації проектів, вони будуть відбирати та аналізувати необхідну інформацію, стимулювати підвищення продуктивності їх праці доцільно введенням додаткової частини оплати праці за рахунок відсотків від залучених коштів. Така практика характерна для Сполучених Штатів Америки, при чому не тільки з метою залучення іноземних інвестицій, але й для розширення внутрішнього інвестування, бо якщо в регіоні відсутня практика залучення коштів власного населення, це не може викликати належної довіри в іноземних інвесторів [1].

Висновки. Отже, подолати проблему недостатнього залучення коштів можна за рахунок налагодження взаємодії з фінансовими структурами (більш повне інформування, залучення спеціалістів з достатньою кваліфікацією для обґрунтування та оформлення проектів), стимулювання розвитку інфраструктури інвестиційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Проценко Т.О. Державне управління іноземним інвестуванням в регіоні України // Статистика України, 2001 №4 с.6-9.
2. Музиченко А.С. Інвестиційна діяльність в Україні. Навчальний посібник. - К.: Кондор, 2005. - 406 с. '
3. Мринська Т.С. Інноваційно-інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств в процесі ринкової економіки // Формування ринкових відносин в Україні. - 2004. - № 10. - С. 87-93.

УДК 338.43:339.9.012.24

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ АПК

Н.В.ПОТРИВАЄВА - к.е.н., доцент, Миколаївський ДАУ

Постановка проблеми. Основою стратегічного управління АПК є стратегічне планування, яке розуміється як процес формування, оцінювання і прийняття стратегій розвитку виробництва. До питань стратегічного планування належить також контроль реалізації планів і їхнє коригування. Стратегічні плани базуються на прогнозуванні майбутнього стану аграрного сектору економіки України і зовнішнього середовища, їхнім призначенням є мобілізація ресурсів і координація діяльності всіх підкомплексів АПК в напрямку досягнення заявлених довгострокових цілей (забезпечення продовольчої безпеки держави тощо).

Стан вивчення проблеми. Проблемам стратегічного планування розвитку АПК та його успішної реалізації присвячено роботи І. Ансоффа, В. Герасимчука, І. Ігнат'євої, П. Саблука, В. Ситника, А. Собченка, Б. Тремор, В. Яценка та інших. Проте багатоаспектність проблеми в сучасних умовах, зумовленої формуванням стратегії розвитку у вітчизняному аграрному секторі економіки спонукають до подальшого поглиблення досліджень.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є виявлення проблем формування стратегії розвитку АПК та визначення найоптимальніших шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Історично стратегічному плануванню в бізнесі передувало довгострокове планування, що практикувалося в 50-х і 60-х роках ХХ ст. [1], коли ринки ще розрослися і політика базувалася на уявленнях про безупинне зростання. Кризові явища у світовій економіці початку 70-х років, що супроводжувалися такими явищами, як насичення попиту, посилення конкуренції, зміни в технології, нестабільність зовнішнього середовища змусили переглянути методи планування, які стали неадекватними проблемам, що виникли. Сформувався розуміння, що сила підприємства базується на можливості розвинути потенціали стратегічного успіху - стратегічні переваги, тобто ринкові переваги, такі як високі стандарти якості продукції (послуг), низькі витрати, ефективна мережа розподілу, високий імідж. Звичайно, стратегічні переваги впливають з аналізу, по-перше, особливостей фірми порівняно з її конкурентами і, по-друге, сприятливих і несприятливих чинників навколишнього середовища [2]. Останнім часом до цих позицій додають ще дві: здатність до швидких змін у стратегії й організації у відповідь на зміни навколишнього середовища, а також культуру організації в плані сприйняття і реалізації стратегії.

Безперервне планування, тісно пов'язане з постійно діючою і використовуваною системою маркетингової інформації, захищає аграрний сектор від несприятливих зовнішніх впливів, дає змогу своєчасно виявляти і враховувати тенденції розвитку ринків, технологій, зміни в масовій свідомості та інші чинники, що визначають умови функціонування бізнесу і його ефективність.

Впровадження на практиці стратегічного планування дає ряд переваг, оскільки воно змушує більш чітко визначати завдання і політику; веде до кращої координації зусиль і визначення показників діяльності для наступного контролю; привчає керівників галузі постійно мислити перспективно і готуватися до несприятливих змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі; дає змогу більш наочно демонструвати взаємозв'язок усіх структурних підрозділів.

Численні дослідження показують, що стратегічне планування підвищує якість управління, приводить його у відповідність до вимог швидких і часто непередбачуваних змін у зовнішньому середовищі [1, 3, 4, 5, 6, 7]. Це сприяє зростанню обґрунтованості управлінських рішень і концентрації довгострокової і поточної діяльності менеджерів, спрямованої на досягнення глобальних цілей.

Теоретичні розробки зі стратегічного планування стосуються насамперед рівня підприємств. Між стратегічним плануванням галузі та підприємства є ряд істотних відмінностей (табл.1).

Зміст планування розвитку АПК України як функції управління агропромисловим комплексом полягає у визначенні основних напрямів та пропорцій розвитку галузей з урахуванням матеріальних джерел його забезпечення та кон'юнктури ринку. Стратегічні плани на відміну від інших відрізняються комплексним характером, практичною спрямованістю, орієнтацією на використання переваг сільськогосподарських галузей країни.

Стратегія формується в рамках стратегічного планування, що є основним ядром стратегічного управління.

Під стратегічним плануванням ми розуміємо управлінський процес розробки стратегій, що сприяють розвитку агропромислового комплексу. Стратегічний план повинен обґрунтовуватися значними дослідженнями і фактичними даними й охоплювати горизонт планування від 3 до 10 років. Стратегічне планування розвитку АПК складається із наступних етапів.

1. Визначення місії АПК, що являє собою чітко сформульовану причину його існування. До основних факторів, що визначають вибір місії АПК належать його історія розвитку, економічна культура, що охоплює інтереси та ціннісні установки суб'єктів господарювання, як виробників продукції, та кінцевих споживачів продукції. Також має братися до уваги галузева структура АПК, якість менеджменту та маркетингу.

Таблиця 1 - Відмінності стратегічного планування на рівні галузі та підприємства

Ознаки	На рівні галузі	На рівні підприємства
Цілі розробки ринкових стратегій	Виробництво обсягу продукції, який забезпечить споживання продуктами харчування за раціональними нормами і дозволить утримати конкурентні позиції на міжнародному ринку, нарощування експортного потенціалу галузі, вирішення соціальних проблем села	Отримання максимальної віддачі від використаних ресурсів, капіталізація, вирішення соціальних питань села
Суб'єкти розробки	Державні установи (комітети, міністерства, районні відділи тощо)	Власники та управлінці підприємства - безпосередні розробники і виконавці стратегій
Прояв стратегії: - стратегія виживання	Зупинення падіння обсягів виробництва продукції та забезпечення споживання продукції харчування населення країни за мінімальними нормами споживання, зниження збитковості виробництва та підвищення прибутковості	Направлена на зменшення збиткового рівня виробництва продукції через кардинальні зміни у сфері управління, виробництва, фінансів та маркетингу. Метою стратегії виживання є щонайшвидше фінансове оздоровлення підприємства чи галузі, зменшення збитків, підвищення рентабельності виробництва продукції, вирішення соціальних питань працівників підприємства
- стратегія стабілізації	Стабілізація обсягів виробництва продукції, які забезпечить споживання продукції харчування населення країни за мінімальними нормами споживання і наблизять їх до раціональних	Отримання постійного, стабільного доходу, прибутку, вирішення соціальних питань працівників підприємства
- стратегія розвитку	Максимізація обсягів виробництва при оптимізованому ресурсному забезпеченні, експорт надлишків продукції	Отримання максимальної віддачі від використаних ресурсів, капіталізація, вирішення соціальних питань працівників підприємства

Формуються також критерії розподілу ресурсів і намічаються конкретні кількісні завдання галузі, визначення яких забезпечує можливість концентрації сил і засобів для досягнення поставлених ці-

лей. Це дає змогу визначити фундаментальні завдання розвитку об'єкта управління, склад і обґрунтованість яких безпосередньо впливають на ефективність стратега.

На цьому ж етапі формується інформаційна база стратегічного планування і управління, досліджуються тенденції розвитку широкого кола процесів і явищ у галузі, на ринках збуту, у цілому в економіці, що впливають на умови функціонування аграрного сектору. При цьому визначаються найважливіші проблеми і чинники розвитку аграрного сектору, перспективи і потенційні загрози, пов'язані з процесами, що відбуваються в навколишньому середовищі.

Метою етапу робіт є якісний і кількісний аналіз поточного стану і врахування багатьох чинників, що впливають на результати діяльності галузі. Це дає змогу визначити її сильні сторони, можливості і загрози, пов'язані з впливом навколишнього середовища, вийти на сукупність необхідних рішень з основних напрямків діяльності об'єкта управління і приступити до їхньої попередньої варіантної розробки.

2. Формулювання цілей АПК, що являють собою конкретні вираження його завдань.

До основних чинників, що визначають вибір цілей АПК, належать: стримуючі чинники і можливості середовища, потенціал зовнішнього середовища, внутрішні ресурси, загальна економічна культура. Для цілей повинні використовуватися такі загальносистемні вимоги, досяжність, конкретність і вимірність, сумісність, орієнтація в часі.

3. Аналіз стану ринкового середовища. У рамках цього етапу виявляється обсяг ринку та оцінюється його привабливість, характеризуються ринково-виробничі відносини. До основних досліджуваних характеристик сегментів аграрного ринку належать: показники конкуренції, характеристики середовища, техніко-економічні показники, ринкові характеристики (стан ринку, його основні тенденції і основні характеристики споживачів, як виразу платоспроможного попиту).

Дані, отримані в результаті аналізу ринкового середовища, дають можливість оцінити місткість та привабливість ринку і закласти основу розробки стратегії розвитку АПК.

4. Виявлення й оцінка чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, що впливають на стратегію АПК.

Виявлення факторів ґрунтується на виявленні безлічі груп відносин, як внутрішніх, так і зовнішніх - з постачальниками, з покупцями, з банківською системою, з податковою системою, а також з державними установами.

5. Формується система стратегій розвитку.

Вибір стратегії визначається такими чинниками: місія і цілі галузі, внутрішня культура галузі, чинники зовнішнього середовища, при-

йнятні рівні ризику, загальна концепція галузі, процедури прийняття, супроводу та контролю стратегічних рішень.

На цьому етапі розробляються альтернативні варіанти стратегічних планів, програм і дається їхня порівняльна оцінка, аналізуються і підтверджуються вищою ланкою управління стратегічні розробки підрозділів, забезпечується узгодженість різних планів, програм та інвестиційних рішень. Широко використовується методика «портфельного планування», коли формується не один варіант стратегії, а складається пакет («портфель») можливих стратегій, що розробляється для стратегічних господарських підрозділів. З такого портфеля і робиться відбір найкращої для конкретних умов стратегії.

Варіантна розробка стратегії розвитку галузі включає:

- вибір стратегічних альтернатив, їх аналіз і визначення базової стратегії;

- формування функціональних стратегій, включаючи стратегію маркетингу, фінансову, НДДКР, розвитку виробництва, зовнішньоекономічної діяльності, соціального розвитку, організаційних змін, екології та ін.

6. Здійснюються зміни стратегічного характеру в регульованих чинниках-аргументах, що є детермінантами загальної стратегії розвитку галузі. Найчастіше використовуються такі детермінанти в процесах стратегічного управління: повнота реалізації потенціалу ринку, сегментація ринку, методи реалізації продукції галузі, якість продукції, ціни та рівні продаж продукції, продуктивність та ефективність галузі в цілому.

На цьому етапі широко використовуються різноманітні підходи. Реалізація стратегії може забезпечуватися через єдиний стратегічний план галузі або через плани і програми стратегічних підкомплексів (у цьому випадку на рівні організації забезпечується розподіл ресурсів і здійснюється загальний контроль), або шляхом включення окремих стратегічних завдань (у першу чергу, інвестиційних і науково-технічних) в оперативно-тактичні плани і програми.

У будь-якому випадку головним завданням етапу реалізації є просування в напрямку стратегічних цілей при максимально можливому пристосуванні до реальних умов, що складаються в аграрному секторі економіки. Коригування планів на цьому етапі забезпечує безперервний циклічний характер стратегічного планування, орієнтацію його на максимальне врахування змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі.

Результативність стратегічного управління залежить від організації процесу стратегічного планування. Як правило, ресурси планування розподіляються неефективно. Значно більше зусиль витрачається на інформаційний аналіз порівняно з розробкою і впровадженням стратегії. Це неминуче призводить до неповної реалізації запланованого. За деякими оцінками, до 95% стратегічних планів за-

останні двадцять років не були виконані повністю [8, с.251]. Збільшення рівня докладених зусиль на етапах розробки і впровадження, а також накладання фаз процесу шляхом виділення змін, впровадження яких можна починати до закінчення розробки стратегії, гарантує більш успішну реалізацію стратегічного плану.

Взагалі, процес опрацювання стратегії галузі можна представити наступною схемою (рис.1).

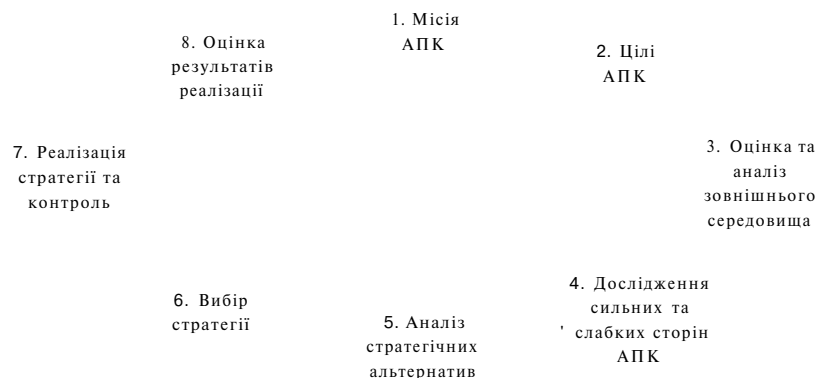

Рисунок 1. Процес опрацювання стратегії національного АПК

Таким чином, формування стратегії розвитку АПК - це реалізація концепції, в якій поєднуються інтегральний та цільовий підходи до діяльності агропромислового комплексу, що дає можливість встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх з наявними потенційними можливостями та приводити їх у відповідність шляхом розробки та реалізації системи стратегій.

Висновки та пропозиції:

1. Основою стратегічного управління АПК є стратегічне планування, яке розуміється як процес формування, оцінювання і прийняття стратегій розвитку виробництва. До питань стратегічного планування належить також контроль реалізації планів і їхнє коригування. Стратегічні плани базуються на прогнозуванні майбутнього стану аграрного сектору економіки України і зовнішнього середовища, їхнім призначенням є мобілізація ресурсів і координація діяльності всіх під комплексів АПК в напрямку досягнення заявлених довгострокових цілей (забезпечення продовольчої безпеки держави тощо).

2. Зміст планування розвитку АПК України як функції управління агропромисловим комплексом полягає у визначенні основних напрямів та пропорцій розвитку галузей з урахуванням матеріальних джерел його забезпечення та кон'юнктури ринку. Стратегічні плани на відміну від інших відрізняються комплексним характером, практичною спрямованістю, орієнтацією на використання переваг сільсько-

господарських галузей країни. Стратегія формується в рамках стратегічного планування, що є основним ядром стратегічного управління. Під стратегічним плануванням ми розуміємо управлінський процес розробки стратегій, що сприяють розвитку агропромислового комплексу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ансофф И. Стратегическое управление. — М.: Экономика, 1989, — 358 с.
2. Тремор Б. Стратегии управления. М.: Наука. — 2000. — 457 с.
3. Барнет Дж.Х. Стратегическое управление в странах Восточной Европы. — М.: Наука. — 1992. — 248 с.
4. Боумэн К. Основы стратегического менеджмента. — М.: Юнити. - 1997, -390 с.
5. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління. Графічне моделювання.—К.: КНЕУ, — 2005. — 296 с.
6. Джонсон Д. Процессы управления стратегическими изменениями. — М.: Линт. — 1996. — 187 с.
7. Зуб А. Т. Стратегический менеджмент: теория и практика. — М.: Аспект Пресс. — 2002. — С. 45-154.
8. Минцберг Г., Кузин Дж. Б., Гошал С. Стратегічний процес. — СПб.: Питер.— 2001.—410 с.

ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НА СЕЛІ

І.О. ІРТИЩЕВА - к.е.н, Миколаївський ДАУ

Постановка проблеми. Сектор небанківських фінансових послуг в Україні ще недостатньо розвинений, хоча має величезний потенціал, який можна реалізувати. З макроекономічної точки зору необхідність його розвитку зумовлена здатністю підвищити стійкість фінансової системи країни шляхом залучення в обіг великої грошової маси, зокрема, заощаджень населення. Малі і тим більше мікропідприємства не мають можливості використовувати традиційну схему банківського кредитування через типові проблеми з відсутністю майнової застави, або занадто малі, щоб їх було вигідно кредитувати, або тільки виникли і ще не мають кредитної історії. Тому саме кредитні спілки мають реальні можливості впливу на дрібний бізнес і приватне підприємництво на селі.

Питання функціонування громадських організацій на селі, а саме розвитку кредитних спілок розглядалось у багатьох публікаціях вітчизняних вчених, зокрема в працях В.Я. Амбросова та В.М.Онегі-